

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jakub Vrána

Trestný čin opilství dle § 360 TrZ

Diplomová práce

Olomouc 2017

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Trestný čin opilství dle § 360 TrZ** vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 10. 10. 2017

.....

Jakub Vrána

Chtěl bych na tomto místě poděkovat vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Bronislavě Coufalové Ph.D., za odborné vedení, ochotný přístup, trpělivost, poskytnutí užitečných rad a připomínek, které mi velmi pomohly při psaní mé diplomové práce. Rád bych také poděkoval svým rodičům, prarodičům a přátelům, kteří mi v mém studiu byli vždy nápomocni a samotné studium mi na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci umožnili.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Historický vývoj trestného činu opilství	8
1.1 Současná úprava trestného činu opilství	10
2 Skutková podstata trestného činu opilství	13
2.1 Objekt TČ	13
2.2 Objektivní stránka TČ	14
2.3 Subjekt TČ	15
2.4 Subjektivní stránka TČ	16
3 Instituty související s trestným činem opilství	18
3.1 Návyková látka	18
3.2 Příčetnost	20
3.2.1 Nepříčetnost	20
3.2.2 Zmenšená příčetnost	22
3.3 Čin jinak trestný	23
4 Procesní aspekty související s trestným činem opilství	25
4.1 Nutná obhajoba	25
4.2 Dokazování	28
5 Actio libera in causa	30
5.1 Actio libera in causa dolosa	31
5.2 Actio libera in causa culposa	32
6 Ukládání trestních sankcí	34
7 Komparace trestného činu opilství s německou právní úpravou	38
Závěr	40
Seznam použitých zdrojů	42
Abstrakt/Abstract	45
Klíčová slova/Keywords	47

Seznam použitých zkratek

TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Úvod

Předkládaná diplomová práce zpracovává problematiku spojenou s trestným činem opilství dle § 360 TrZ. Téma jsem si zvolil především z důvodu společenské závažnosti a rovněž i složitosti. Trestný čin opilství dle § 360 TrZ navazuje na ustanovení § 201a trestního zákona z roku 1961. Trestný čin opilství je velice specifickým trestným činem, když jeho zvláštnost spočívá v mnoha směrech, především pak pokud jde o povahu tohoto trestného činu, stejně tak i v případě subjektivní stránky trestného činu opilství a v neposlední řadě i v případě uplatňování zásady odpovědnosti za zavinění, stejně tak však i v mnoha dalších směrech.¹

Trestní právo je plné zajímavých institutů, které nejsou vždy zcela jasné a ihned snadno pochopitelné. Pro mě osobně tomu tak bylo v případě trestného činu opilství dle § 360 TrZ. Jednou ze základních motivací, kterou jsem při psaní této diplomové práce měl, je vysvětlit smysl daného ustanovení § 360 TrZ, především ve vztahu k laické veřejnosti, kdy základní myšlenkou je zcela jistě vyvrátit všeobecný omyl o tom, že trestný čin opilství dle § 360 TrZ souvisí pouze s alkoholem, který je snad jeho hlavní podstatou.

Na výběr tématu „trestný čin opilství“ měl zcela jistě vliv fakt, že mě trestní právo jako odvětví práva bavilo vždy určitě nejvíce. Neméně podstatný vliv však jistě měla skutečnost, že jsem se již od mého dětství dostával k řadě informací, a to i skrze mého otce a jeho právní orientaci na trestní právo, které mě vždy zajímaly. Trestní právo je do značné míry obecně oblíbeno pro svou představitelnost a uchopitelnost, a i u mne tomu nebylo jinak.

Práce rozpracovává a řeší historický vývoj trestného činu opilství na našem území a z velké části pak pojednává o současné právní úpravě trestného činu opilství dle § 360 TrZ. Podrobněji pak diplomová práce řeší skutkovou podstatu trestného činu opilství dle § 360 TrZ, kde rozebírám detailně objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku trestného činu opilství. V další kapitole vysvětluji instituty související s trestným činem opilství dle § 360 TrZ, kterými jsou zcela jistě problematika spojená s návykovou látkou, důležité je vysvětlit a pochopit institut přičetnosti, kdy nepřičetnost a zmenšená přičetnost mají velký význam pro pochopení trestného činu opilství, v neposlední řadě pak diplomová práce objasňuje pojem činu jinak trestného. Práce obsahuje podrobněji i dva procesní aspekty spojené s trestným činem opilství, a to nutnou obhajobu a dále je to samotná problematika a složitost dokazování především znaleckým posuzováním. Předposlední kapitola pojednává o

---

¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 864.

institutu „actio libera in causa“, který je důsledně vysvětlen především k nutnosti jeho pochopení a vzhledem ke svému úzkému vztahu k trestnému činu opilství dle § 360 TrZ. Poslední kapitolou je pak ukládání samotných sankcí za trestný čin opilství. Práce je rozčleněna do sedmi kapitol, které dále tvoří jednotlivé podkapitoly, kdy vedle nich je součástí diplomové práce i obsah, seznam použitých zkratk, seznam použité literatury a dalších pramenů, poslední část tvoří abstrakt.

V samotném závěru jsem si dovilil celou diplomovou práci zhodnotit ve vztahu k jednotlivým zkoumáním a podrobit srovnání s právními úpravami jiných států. Závěrečná část se také do značné míry zabývá mými úvahami de lege ferenda. Hlavní výzkumnou otázkou, na kterou má práce nalézt odpověď, je, zda současná právní úprava trestného činu opilství dle § 360 TrZ je dostačující či tomu tak není.

1 Historický vývoj trestného činu opilství

První zmínky, které se ohledně trestného činu opilství objevily v právních předpisech na našem dnešním území, obsahoval rakouský trestní zákoník. Ten byl součástí našeho právního řádu díky recepci zemských a říšských zákonů a nařízení na základě čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. (první československá ústava) ze dne 28. října 1918, kdy tímto zákonem byla zajištěna kontinuita tehdejšího právního řádu s novým nastalým stavem. Všechny československé právní předpisy, stejně tak trestní zákoník, jsou platné díky této recepční normě. Na základě přijetí této recepce byl do československého práva zakotven i právní dualismus, který platil v Rakousko-Uhersku. V trestním právu v Československu se převzetí dualismu projevilo tak, že na území Čech, Moravy a Slezska platil rakouský trestní zákon z roku 1852 a na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil uherský trestní zákoník z roku 1878. V rakouském trestním zákoníku, který se vztahoval na naše dnešní území, se vyskytovaly dva přestupky opilství, a to konkrétně v § 523 a § 524. Dnešnímu § 360 TrZ „opilství“ se více podobá zcela určitě přestupek dle § 523 trestního zákona z roku 1852, ve kterém stálo, že „pro opilství jako přestupek trestati se má, kdo jsa opilý vykoná nějaký čin, který by se mu krom opilství přičítal za zločin (§ 236). Trestem na to jest vězení od jednoho až do tří měsíců. Věděl-li opilý ze zkušenosti, že v opilství podroben jest prudkým hnutím myslí, má býti vězení zostřeno, ale při těžších zlých skutcích uznati se má na tuhé vězení až do šesti měsíců“.² Přestupek dle § 524 trestního zákona z roku 1852 se svým obsahem podobal spíše trestnému činu dle § 274 TrZ „ohrožování pod vlivem návykové látky“.

K odstranění dualismu trestního práva na československém území došlo až trestním zákonem z 12. července 1950, který také obsahoval ustanovení týkající se trestného činu opilství. Konkrétně tomu tak bylo v ustanovení § 186 a § 187, kde dnešní podobě opilství dle § 360 TrZ se více přiblížil jednoznačně § 186 trestního zákona z roku 1950. V něm zákonodárce trestný čin opilství zakotvuje tak, že „kdo se požitím alkoholického nápoje nebo jinak přivede, byť i z nedbalostí, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí trestného činu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let; dopustí-li se však trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším“.³ Zvláštností § 187 trestního zákona z roku 1950 pak byla skutečnost, že mohlo být potrestáno již samotné užití alkoholického nápoje, které u dotyčného mohlo mít za následek způsobení nebezpečí, že trestný čin spáchá. Trestně odpovědný byl tedy i ten, „kdo se opije, byť i z nedbalosti, ač je v

² Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

³ Zákon č. 86/1950 Sb, trestní zákon.

opilosti náchylný k výtržnostem, nebo kdo osobu, která je v opilosti náchylná k výtržnostem, úmyslně opije nebo její opilost zvyšuje“, tato osoba pak mohla být potrestána odnětím svobody až na šest měsíců. Dle § 187 pak mohl být potrestán i ten, „kdo požije alkoholického nápoje za takových okolností, že by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku“.⁴

Největším přiblížením k dnešní právní úpravě trestní odpovědnosti nepřičetného pachatele, který se v tomto stavu ocitl, byť i z nedbalosti, a to v důsledku požití návykové látky, došlo v souvislosti s přijetím trestního zákona č. 140/1961 Sb., který byl mnohokrát novelizován. Nabyl účinnosti dne 1. 1. 1962 a platil bezmála půlstoletí, až do 31. 12. 2009, kdy nabyl účinnosti současný trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Novinkou tohoto trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo zavedení pojmu „požití návykové látky“, kdy v předchozích zněních trestních zákonů se vždy hovořilo nepřesně o „požití alkoholického nápoje nebo omamného prostředku“, což značně zužovalo okruh látek, kterými se pachatel trestného činu opilství mohl přivést do stavu nepřičetnosti. Užití pojmu „návykové látky“ však nebylo zvoleno zcela správně, tato problematika však bude řešena níže.

V souvislosti s trestním zákonem č. 140/1961 Sb. byla přijata významná novela trestního zákona č. 557/1991 Sb., kterou bylo zrušeno ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákona vztahující se k plné trestní odpovědnosti v případě „actio libera in causa culposa“ a „actio libera in causa dolosa“, ať se do stavu nepřičetnosti pachatel požitím návykové látky dostal úmyslně nebo z nedbalosti a následně spáchal trestný čin v tomto stavu. Zmíněnou novelou trestního zákona č. 557/1991 Sb. byla vložena skutková podstata trestného činu opilství, na jejím základě byla zakotvena plná trestní odpovědnost za tzv. kvazidelikt.

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. trestný čin opilství neznal v dnešní podobě § 360 TrZ, ale obsahoval jeho úpravu, a to konkrétně v § 201, kdy před výše zmíněnou novelou zákona č. 557/1991 Sb. toto ustanovení zakazovalo v rámci ochrany života, zdraví a majetku vykonávat určité zaměstnání nebo činnost po užití alkoholického nápoje. Skutková podstata trestného činu opilství obsažená v § 201 trestního zákona č. 140/1961 Sb. se později novelou z roku 1990 změnila ve skutkovou podstatu „ohrožování pod vlivem návykové látky“.

Výše uvedenou novelou trestního zákona č. 557/1991 Sb., zákonodárce vrátil úpravu trestného činu opilství k velmi obdobné podobě, kterou znal trestní zákon z roku 1950, kdy tehdy se nechal zcela jistě inspirovat podobou tehdejšího § 186 trestního zákona z roku 1950 a trestný čin opilství zakotvil v § 201a trestního zákona.

---

⁴ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (1. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 55.

Předchůdcem dnešní úpravy trestného činu opilství bylo tedy ustanovení § 201a trestního zákona, které bylo zakotveno novelou č. 557/1991 Sb., které pak bylo následně oproti původnímu znění ještě jednou novelizováno. Novela zákona č. 290/1993 doplnila případ „actio libera in causa culposa“ i případ „actio libera in causa dolosa“ do odst. 2 § 201a trestního zákona. Skutková podstata trestného činu opilství dle § 201a byla vyjádřena v odst. 1 tak, že „kdo se požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let; dopustí-li se však jednání, které má jinak znaky trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším“.⁵ Ve druhém odstavci pak upravoval výše zmíněný případ „actio libera in causa culposa“ i případ „actio libera in causa dolosa“, a to konkrétně tak, že „ustanovení odstavce 1, jakož i § 12 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti“.

Právní úprava trestního zákona v souvislosti se zákonem č. 557/1991 Sb. zaznamenala výraznou změnu úpravy trestného činu opilství, která na našem území navazovala na dřívější právní úpravu, platnou až do roku 1961.⁶ Od počátku přijetí zákona č. 557/1991 Sb. vyvolávala jeho úprava rozpaky především z pohledu konkurence duševní poruchy a opojení alkoholem, kdy v případě nepřičetnosti v souvislosti s alkoholem, který se obecně považuje za závažnější, bylo očekávané určité zostření trestní sankce a do určité míry přísnější požadavky, tyto myšlenky se však do právní úpravy nijak nepromítly.⁷

1.1 Současná úprava trestného činu opilství

Nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) ze dne 8. 1. 2009, který nabyt účinnosti dne 1. 1. 2010, trestný čin opilství do značné míry, ne však zcela, převzal z původního trestního zákona (zákon č. 140/ 1961 Sb.), původně upravený v ustanovení § 201a zákona č. 140/1961 Sb.. Nově je trestný čin opilství vymezen a popsán v § 360 TrZ, ten však stejně jako § 201a zákona č. 140/1961 Sb. navazuje na trestní zákoník z roku 1950.

Trestný čin opilství je do značné míry velmi specifickým trestným činem, a to v mnoha oblastech. Jedná se především o oblast, kdy je uplatňována zásada odpovědnosti za zavinění, ale již samotná povaha tohoto trestného činu je v mnohém od ostatních odlišná. Na trestný čin

---

⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁶ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (1. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 55.

⁷ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (2. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 33.

opilství lze nahlížet ve dvou směrech, které jsou však naprosto proti sobě. Prvním směrem je vyloučení trestní odpovědnosti pachatele činu, který je nepřičetný v souvislosti s tím, že zaviněně užil návykovou látku, byť si nepřičetnost zavinil užitím návykové látky sám. Druhým směrem je zcela plná trestní odpovědnost nepřičetného pachatele po užití návykové látky, kdy tedy nebude mít nepřičetnost žádnou relevanci pro hodnocení trestnosti pachatele, která na našem území byla obsažena v trestním zákoně z roku 1961 před novelou č. 577/1991 Sb.. Náš trestní zákoník zcela neodpovídá všeobecné úpravě trestní sazby ukládané za trestný čin opilství. Například v Německu je maximální hranice trestní sazby za trestný čin opilství poloviční, v Rakousku či Švýcarsku pak lze uložit maximálně trest odnětí svobody maximálně na 3 roky.⁸ Trest odnětí svobody, který umožňuje uložit za trestný čin opilství náš trestní zákoník, je vymezen hranicí od 3 do 10 let, čímž je ovšem narušen celosvětově uznávaný smysl tohoto ustanovení, kterým je potrestat především zaviněně přivedení do stavu nepřičetnosti.⁹ Přísná sankce, kterou umožňuje uložit náš trestní zákoník, nasvědčuje spíše tomu, že je zde zákonodárcem opomíjen smysl tohoto ustanovení a výsledek činu spáchaném ve stavu nepřičetnosti je vázán spíše na sankci v ustanovení kvazideliktu. Další zvláštnost české úpravy trestného činu opilství spočívá v tom, že o tom, jestli trestný čin spáchaný pachatelem bude přečinem, zločinem, nebo zvláště závažným zločinem, bude rozhodovat jaký kvazidelikt pachatel spáchá. Ve světě jsme touto koncepcí zcela ojedineali, jelikož obecně spáchaný kvazidelikt o tom, zda trestný čin opilství bude přečinem, zločinem nebo zvláště závažným zločinem, nerozhoduje.¹⁰

Ustanovení § 360 TrZ upravuje posuzování jednání pachatele páchajícího trestný čin v zaviněně nepřičetnosti, a to konkrétně ve dvou odstavcích. V prvním odstavci stanovuje, jakým jednáním a jakými znaky pachatel naplní skutkovou podstatu trestného činu. Musí dojít k požití nebo aplikaci návykové látky a samotného přivedení se, a to byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, a v tomto stavu se dopustit činu jinak trestného. Dále je v prvním odstavci stanovena i výše trestní sazby. Ve druhém odstavci je stanovena výjimka, kdy se první odstavec a stejně tak ustanovení o nepřičetnosti nepoužije. Jedná se o případ, kdy se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti úmyslně a v tomto stavu spáchal trestný čin, anebo spáchal-li trestný čin z nedbalosti, tento však spočíval v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti

---

⁸ ŘÁHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 4, s. 35.

⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 864.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 864-865.

úmyslně.¹¹ Původní trestní zákon popisoval trestný čin opilství obdobně ve dvou odstavcích § 201a trestního zákona č. 140/1961.

Současný trestní zákoník však nepřebírá znění trestného činu opilství zcela. S jeho příchodem byla nahrazena nepříliš přesná formulace „jednání, které má jinak znaky trestného činu“ za mnohem přesnější formulaci „činu jinak trestného“. Důvodem této změny je mimo jasnější dikci zákoníku současně i sjednocení terminologie.¹² Další podstatnou změnou oproti původnímu znění je úprava trestní sazby, která se zvyšuje a nově je stanovena na 3 až 10 let oproti původním 3 až 8 rokům. Tuto již tak vysokou trestní sazbu a přílišnou tvrdost zákona nový trestní zákoník neodstranil, naopak maximální výši trestní sazby zvýšil. Samotná výše trestu s ohledem na takto vysokou horní hranici trestní sazby bude záležet na tom, jaký čin jinak trestný pachatel v nepřičetnosti spáchal.¹³ Upřesnění formulace a sjednocení terminologie hodnotím jako velmi vhodný krok, bohužel co se týče zvýšení trestní sazby na 3 až 10 let, nepovažuji tento směr za zcela povedený. Osobně bych ve smyslu tohoto ustanovení a postihování zaviněného přivedení se do stavu nepřičetnosti volil spíše nižší trestní sazbu. Jako velmi povedená mi přijde koncepce trestného činu opilství v Německu, kde v § 323a německý trestní zákoník umožňuje uložit trest odnětí svobody až na 5 let nebo peněžitou pokutu.¹⁴ Do jisté míry se dá nejspíše takto vysoké rozpětí trestní sazby odůvodnit tím, že trestní zákoník dlouhou dobu trestný čin opilství vůbec neobsahoval a vůbec nezohledňoval zaviněnou nepřičetnost, kdy v tomto případě byli pachatelé posuzováni jako přičetní. Dle mého názoru by však do dalších let mělo být trendem tuto vysokou trestní sazbu v souladu se zásadou odpovědnosti za zavinění snižovat.

S úpravou trestného činu opilství bezpochyby souvisí i nové ustanovení § 26 TrZ upravující nepřičetnost, § 123 TrZ zakotvující duševní chorobu a § 130 TrZ definující návykovou látku, které budou více rozebrány dále.

---

¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3335.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - § 360.

¹³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 509.

¹⁴ KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpxe4by>.

2 Skutková podstata trestného činu opilství

Skutková podstata trestného činu opilství je upravena v desáté hlavě trestního zákoníku, která obsahuje trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, kdy konkrétně je zařazen do šestého dílu této hlavy s názvem „jiné rušení veřejného pořádku“. Trestný čin opilství upravuje posuzování jednání pachatele, které spáchal v nepřičetnosti, kdy tu si přivodil pachatel zaviněně sám požitím nebo aplikací návykové látky. Skutková podstata trestného činu opilství je v trestním zákoníku v prvním odstavci § 360 vyjádřena tak, že „kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším“. Druhý odstavec § 360 stanovuje výjimku, kdy „ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 TrZ se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti“¹⁵, což jsou případy „actio libera in causa dolosa“ a „actio libera in causa culpa“, které budou více rozebrány dále. Skutková podstata trestného činu opilství je výjimkou z obecného pravidla, kdy osoba která se dopustila jednání v nepřičetnosti, které by jinak mělo všechny znaky trestného činu, je beztrestná. Jednání v nepřičetnosti, které by jinak mělo všechny znaky trestného činu, se nazývá „čin jinak trestný“.

2.1 Objekt TČ

Objektem trestného činu je především občanské soužití v nejširším slova smyslu. Až sekundárním objektem je poté konkrétní záměr, který pachatel v konkrétním případě porušil nebo ohrozil jednáním, které spáchal ve stavu nepřičetnosti (tj. činem jinak trestným).¹⁶ Zařazení v desáté hlavě trestního zákoníku předurčuje, že trestný čin opilství má chránit především veřejný pořádek a samotnou společnost před nežádoucími vlivy alkoholu a návykových látek a s tím spojené nepředvídatelnosti z toho plynoucí. Objekt trestného činu opilství by se dal vzhledem k účelu samotného ustanovení vyjádřit jako abstraktně-ohrožovací, i když výše nastíněná situace ohledně příliš tvrdé trestní sankce napovídá spíše koncepci konkrétně-ohrožovacímu trestnému činu.¹⁷

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3335.

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3335.

¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vydání*. Praha: Leges, 2013, s. 865.

2.2 Objektivní stránka TČ

Objektivní stránku trestného činu opilství tvoří jednání, jehož stěžejní část spočívá v tom, že pachatel se požitím nebo aplikací návykové látky přivede do stavu nepřičetnosti a v tomto stavu se následně dopustí činu jinak trestného.¹⁸ Toto jednání je u trestného činu opilství složeno ze dvou fází. První fáze jednání pachatele spočívá v tom, že se musí požitím nebo aplikací návykové látky přivést do stavu nepřičetnosti. Následně v druhé fázi je nutné, aby v této nepřičetnosti jednal a spáchal tzv. kvazidelikt.¹⁹ Jednání spočívá v přivedení se do stavu nepřičetnosti požitím nebo aplikací návykové látky.

Nepřičetností se obecně rozumí nezpůsobilost být trestně odpovědný v důsledku ztráty rozpoznávací či ovládací schopnosti. Trestní zákoník vymezuje nepřičetnost v § 26 TrZ tak, že „kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládnout své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“.²⁰ Nepřičetnost lze z pohledu nauky rozdělit na dvě na sobě závislé části. První část spočívá v přítomnosti duševní poruchy, tzv. psychiatrická složka nepřičetnosti. Duševní poruchou se rozumí zřetelná odchylka od normálního chování jedince, zejména od jeho zdraví duševního a sociálního. Duševní porucha pak může být vedle duševní nemoci vyvolána požitím návykové látky, například alkoholu nebo omamných či psychotropních látek.²¹ Druhou část pak tvoří tzv. juristická složka, která samotnou přítomnost duševní poruchy doplňuje o vlastnost, kdy výše zmíněná duševní porucha musí mít za následek pachatelovu nemožnost rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo toto ovládnout.²² Dle judikatury však nelze ustanovení § 360 TrZ ani ustanovení § 26 TrZ aplikovat v případě, že pachatel spáchal trestný čin pouze ve stavu zmenšené přičetnosti.²³

Existují-li ohledně nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti pochybnosti, použije se procesní zásada in „dubio pro reo“, na základě které se použije varianta pro pachatele příznivější, tedy, že pachatele budeme považovat za nepřičetného a budeme postupovat dle §

---

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 865.

¹⁹ DRAŽÍK, Antonín a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2806.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 56.

²¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 201.

²² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 202.

²³ Rozhodnutí č. 22/1993 Sb. rozh. tr.

360 odst. 1 trestního zákoníku.²⁴ V případě, že by se pachatel nalézal pouze ve stavu zmenšené přičetnosti, jednalo by se o pro něj nepříznivější variantu, v rámci které byl by plně trestně odpovědný a odpovídal by podle obecných zásad.

Zaviněné uvedení se do stavu nepřičetnosti samo o sobě k trestní odpovědnosti pachatele trestného činu opilství nestačí. Objektivní podmínkou trestní odpovědnosti je, že se nepřičetný pachatel dopustí jednání takového, které by v případě, že by pachatel byl přičetný, splňovalo všechny znaky trestného činu. Pachatel se tedy musí dopustit jednání, které má jinak znaky trestného činu, tzv. kvazideliktu. Podstatou kvazideliktu tedy je, že nemá všechny znaky trestného činu. Konkrétně u trestného činu opilství chybí přičetnost pachatele a také zavinění, které by se vztahovalo na kvazidelikt, jelikož zavinění pachatele se vztahuje pouze na přivedení se do stavu nepřičetnosti. Kvazideliktem trestného činu opilství může být prakticky jakýkoli trestný čin. Může jím být i vývojové stadium kvazideliktu, a to především pokus, nebo jím může být například účastenství. Kvazideliktem naopak nemůže být příprava, u které se zpravidla nerozvinula objektivní stránka, výjimkou je pak pouze příprava k zvlášť závažnému zločinu, je-li trestná. Nemůže jím být ani „jiný protiprávní čin“ jako jsou správní delikty. Většinou pak nebudou kvazideliktem trestné činy, které vyžadují zvláštní soustředěnou pozornost a komplikované postupy, u kterých je zpravidla nemožné je spáchat v nepřičetném stavu. Příkladem jsou pak trestné činy v rámci počítačové kriminality, u kterých si stěží lze představit samotné uskutečnění nepřičetným pachatelem. Nemožnost však bude přezkoumávána vzhledem ke konkrétnímu případu. Jedinými příklady trestných činů, které nemohou být nikdy kvazideliktem trestného činu opilství, jsou trestné činy, kde zneužití návykové látky samo o sobě je znakem skutkové podstaty trestného činu.²⁵

2.3 Subjekt TČ

Pachatelem trestného činu opilství může být jakákoli fyzická osoba, která splňuje obecné znaky trestnosti, a to konkrétně věk, přičetnost a u mladistvých pachatelů rozumovou a mravní vyspělost. Dále musí být splněna protiprávnost činu a znaky skutkové podstaty trestného činu. Trestní odpovědnost právnické osoby je na základě § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob vyloučena z důvodu faktické nemožnosti spáchat trestný čin

---

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 866.

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 867.

opilství právnickou osobou.²⁶ Trestný čin opilství je považován za tzv. vlastnoruční delikt, což znamená, že pachatelem může být pouze osoba, která provede to, co vyžaduje objektivní stránka skutkové podstaty. Spáchat tento trestný čin ve formě spolupachatelství nelze. Lze však spáchat trestný čin formou nepřímého pachatelství a využít tak ke svým cílům nepřičetnosti osoby jako živého nástroje. Pomoc nepřičetnému pachateli osobou, která pachatele považuje za přičetnou, je trestná a pokládá se za přípravu k trestnému činu.²⁷

2.4 Subjektivní stránka TČ

Z dikce zákona „byť i z nedbalosti“ vyplývá, že trestný čin opilství je možné spáchat jak úmyslným jednáním, tak jednáním učiněným z nedbalosti. Tuto skutečnost je nutné zkoumat co do formy a obsahu zavinění, od kterých se následně odvíjí, zda bude pachatel plně trestně odpovědný dle § 360 odst. 2 TrZ nebo bude odpovědný jen za trestný čin opilství dle § 360 odst. 1 TrZ. Zavinění dle § 360 odst. 1 TrZ se vztahuje pouze na skutečnost, že se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti a nikoli už na kvazidelikt v nepřičetnosti spáchaný. Konkrétní formu zavinění je třeba zkoumat na základě judikatury v případě, že soud ukládá pachateli trestného činu opilství dle § 360 TrZ nepodmíněný trest odnětí svobody. Zjištění, zda-li spáchal trestný čin úmyslně či z nedbalosti je v tomto případě podstatné při zařazování obviněného do příslušné věznice.²⁸ V případě, že by se zavinění na kvazidelikt spáchaný pachatelem v nepřičetnosti vztahovalo, bude plně trestně odpovědný dle § 360 odst. 2 TrZ, ten pak vymezuje dva případy „*actio libera in causa*“, česky tzv. „jednání svobodné ve své příčině“.

Ustanovení § 360 odst. 2 TrZ nám vylučuje možnost použití privilegovaného prvního odstavce § 360 TrZ, který je ustanovením privilegovaným, jakož i ustanovení § 26 TrZ, které by mělo za následek beztrestnost pachatele v případech „*actio libera in causa dolosa*“ i „*actio libera in causa culposa*“. Plná trestní odpovědnost pachatele nastává tedy v případech, kdy se buď pachatel do stavu nepřičetnosti přivedl v úmyslu spáchat trestný čin (případ „*actio libera in causa dolosa*“), tzv. pít na kuráž, nebo se pachatel z nedbalosti dopustil trestného činu, který spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti (případ „*actio libera in causa culposa*“). Jak již bylo uvedeno výše, přivede-li se pachatel pouze do stavu zmenšené přičetnosti tím, že požije nebo si aplikuje návykovou látku a spáchá v takovém stavu trestný

---

²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 146-147.

²⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 868.

²⁸ Rozhodnutí č. 22/2012 Sb. rozh. tr.

čin, nepoužije se ustanovení § 360 TrZ a pachatel bude odpovídat podle obecných zásad.²⁹ Zavinění je tedy nutné zjistit zcela spolehlivě, a to ve vztahu, zda došlo k zaviněnému přivedení se do stavu nepřičetnosti požitím nebo aplikací návykové látky nebo tady zavinění nebylo.

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě nedostatku zavinění nebude pachatel pro nepřičetnost vůbec trestně odpovědný.³⁰ Jednočinný souběh trestného činu opilství dle § 360 odst. 1 s kterýmkoli trestným činem není možný, jelikož dle judikatury (trestní rozhodnutí NS 31/2007-T P52) jiný trestný čin může pachatel naplnit ten tehdy, nebyl-li v době spáchání tohoto trestného činu nepřičetný. Jestliže se pachatel v zaviněném stavu nepřičetnosti dopustí více útoků, které by v důsledku zakládaly trestní odpovědnost za více stejných nebo různých trestných činů, je z pohledu trestného činu opilství nutné tyto útoky považovat za jedno jednání a jeden skutek.³¹

---

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3338-3339.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3338-3339.

³¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vydání.* Praha: Leges, 2013, s. 868.

3 Instituty související s trestným činem opilství

S trestným činem opilství dle současné právní úpravy souvisí tři základní instituty, a na ně navazující další vedlejší instituty, které charakterizují skutkovou podstatu trestného činu opilství. Tyto instituty budou rozebrány především z pohledu jejich úzké spojitosti s trestným činem opilství. Konkrétními definičními znaky trestného činu opilství dle ustanovení § 360 TrZ ve vztahu k základním institutům jsou pak, „návyková látka“ jejímž požitím nebo aplikací musí dojít k „nepříčetnosti“, do které se takovou návykovou látkou musí přivést, a nakonec „čin jinak trestný“, kterého se musí pachatel dopustit.

3.1 Návyková látka

Pojem „návyková látka“ byl poprvé v rámci trestního práva hmotného uzákoněn v zákoně č. 175/1990 Sb., novelou trestního zákona z roku 1961.³² Ve vztahu k trestnému činu opilství spočívá důležitost „návykové látky“ v tom, že samotná návyková látka a její požití či aplikace je vyžadována skutkovou podstatou trestného činu opilství. Definicí návykové látky najdeme v obecné části trestního zákoníku v ustanovení § 130 TrZ, který stanoví, že „návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování“.³³ Definičním znakem vedle samotné návykové látky je pak schopnost této návykové látky nepříznivě ovlivnit psychiku nebo ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování pachatele. V tomto je spatřován hlavní nedostatek pojmu návykové látky, jelikož definičním znakem není vyvolání návyku u pachatele trestného činu opilství ale schopnost takové látky nepříznivě ovlivnit psychiku nebo ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Nepřesnost byla převzata z předchozího trestního zákona z roku 1961, která byla původně ukotvena v ustanovení § 89 odst. 10 trestního zákona.

Alkoholickými nápoji se rozumí lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, které obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu. Ostatními látkami, které jsou schopné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo

---

³² HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfjpw64zrguxg4y1wpfvw65tb15wgc5dlme>.

³³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 190.

sociální chování, se rozumí například ředidla, čistidla, lepidla, barviva, laky, maziva, oleje či náplně do hasičských přístrojů.³⁴

Výčet návykových látek v § 130 TrZ je čistě demonstrativní. Návyková látka je vedle trestního zákoníku definována v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. V zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, je pak obsažena podstatně užší definice, neboť se jimi rozumí jen „omamné látky a psychotropní látky“. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, nám přibližuje v § 2, co se pro účely tohoto zákona rozumí návykovou látkou. Návykovými látkami jsou „omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek“.³⁵ Konkrétní seznam návykových látek tedy najdeme v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., který obsahuje sedm příloh a v nich konkrétní seznamy omamných a psychotropních látek, kterými se při výkladu řídí trestní právo.³⁶

Omamnými látkami rozumí zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, například kokain, koncentrát z makoviny, konopí, opium, heroin a vymezuje je v přílohách číslo 1–3. Psychotropní látky definuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, v přílohách číslo 4–7 a jsou jimi například amfetamin, metamfetamin. V příloze číslo 8 jsou pak v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, uvedeny určité vybrané přípravky a jejich limity, například v jedné tabletě, tobolce či ampuli.³⁷

Z výše uvedeného vyplývají dva podstatné problémy ohledně pojmu „návykové látky“. První problém, již výše nastíněný, je spatřován v samotném pojmu návykové látky, jelikož je příliš neurčitý a definičním znakem není vyvolání návyku u pachatele trestného činu opilství, ale schopnost takové látky nepříznivě ovlivnit psychiku nebo ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Druhým problémem je pak fakt, že pojem „návyková látka“ je v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, definován odlišně od trestního zákoníku.³⁸ Tento fakt vidím jako nešťastný a domnívám se, že by mělo dojít ke zvolení jiného vhodného pojmu vystihujícího lépe problematiku „návykové látky“.

---

³⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 190.

³⁵ Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

³⁷ Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

³⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 206.

3.2 Příčetnost

Příčetnost je jednou z podmínek trestní odpovědnosti pachatele, kterou stanovuje trestní zákoník. Definovat ji lze jako způsobilost k trestným činům, pokud záleží na duševních vlastnostech pachatele.³⁹ Dle ustanovení trestních zákonů lze vyvodit, že příčetnost obsahuje jednak způsobilost rozpoznávat bezprávnost činu a současně způsobilost určovat svoje jednání v rámci tohoto rozpoznávání.⁴⁰ Posouzení, zda se pachatel nachází v příčetném stavu či ve stavu nepřičetnosti, je u trestného činu opilství dle § 360 TrZ naprosto stěžejní otázkou, jelikož sama nepřičetnost zaviněná jednáním pachatele je jedním ze znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu. Trestný čin opilství dle § 360 TrZ je výjimkou ze zásady trestního práva, že trestní odpovědnost je možná jen u pachatelů, kteří jsou schopni svobodně se rozhodovat a zároveň vnímat a ovládat své jednání, tedy výjimkou ze zásady příčetnosti pachatele trestného činu. Definici samotné příčetnosti trestní zákoník neobsahuje, vymezuje však pojem nepřičetnosti.

3.2.1 Nepřičetnost

Přivedení se do stavu nepřičetnosti, a to byť z nedbalosti, je jednou z okolností, do níž se pachatel dostane požitím nebo aplikací návykové látky. Samotnou nepřičetnost najdeme v § 26 TrZ.⁴¹ Tu trestní zákon blíže upravuje jako okolnost vylučující trestní odpovědnost, a to konkrétně tak, že „kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“.⁴² Definice nepřičetnosti v trestním zákoníku nám tedy určuje hranici příčetnosti.

Pachatel byl tedy nepřičetný v případě, že trpí duševní poruchou, je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání, ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti je důsledkem duševní poruchy a duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u takového pachatele tu byla v době činu. Všechny tyto složky nepřičetnosti musí být splněny současně, aby byla dána nepřičetnost pachatele. V českém

---

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 200.

⁴⁰ ČÍSAŘOVÁ, Dagmar., VANDUCHOVÁ, Marie. *Nepřičetný pachatel (Aktuální praktické i teoretické problémy trestního práva a trestního řízení v ČR v souvislosti s posuzováním nepřičetnosti – srovnávací studie)*. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT, 1995, s. 8.

⁴¹ HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxg4zljouwgzlxnxg5a>.

⁴² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 56.

právním řádu důvody vyloučení přičetnosti definují dvě tzv. kritéria přičetnosti, kterými jsou kritéria biologické a psychologické.⁴³

První podmínkou nepřičetnosti je především pojem duševní poruchy, jakožto tzv. biologické kritérium nepřičetnosti, která je zde v době jednání pachatele. Samotné jednání pachatele pak ovlivňuje takovým způsobem, že ten protiprávnost svého jednání nemůže rozpoznat, anebo své jednání nemůže ovládat. Samotná existence duševní poruchy pak nemá za důsledek nepřičetnost bez toho, aniž by vyvolávala stav, při kterém pachatel má své rozpoznávací a ovládací schopnosti vymizené. Stačí pak vymizení jedné z těchto schopností.⁴⁴ Pojem duševní poruchy najdeme upraven v § 123 TrZ, kde ho zákon demonstrativně vymezuje. V případě duševní poruchy se jedná z psychiatrického hlediska o jasnou a evidentní odchylku od běžného stavu zdraví neboli od naprosté duševní a sociální pohody.⁴⁵ Ve výčtu, který uvádí trestní zákoník, je vedle duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci uvedena i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Duševní poruchou však zákon nemyslí jen nemoc z psychiatrického hlediska, ale současně i stav, který může být vyvolaný požitím návykových látek, a to konkrétně například alkoholu nebo omamných či psychotropních látek.⁴⁶

Co se týče doby, po kterou by měla duševní porucha trvat, tu zákon nedefinuje, musí tu být však v době spáchání trestného činu. Může být charakteru krátkodobé duševní poruchy, kdy může trvat v řádu pouhých sekund, jako je například epileptický záchvat. Taktéž můžou být duševní poruchy přechodné, dlouhotrvající či trvalé, jejímž příkladem může být například schizofrenie.⁴⁷

Další rozdělení duševních poruch souvisí s její samotnou podobou. Duševní porucha může být vrozená nebo získaná. Vrozenou duševní poruchou může být například mentální retardace, získanou duševní poruchou pak například alkoholická paranoia, Alzheimerova nemoc, syndrom patologického hráčství a vaskulární demence. Existuje však mnoho příčin, jak samotná duševní porucha může nastat. Příkladem je samotná duševní nemoc, ale i jiná

---

⁴³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 200.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. I*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 370.

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 201.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.*, 6. vydání, Praha: Leges, 2016, s. 185.

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 57.

nemoc, která může duševní poruchu způsobit, může být způsobena ale i užitím návykové látky.⁴⁸

Druhou podmínkou nepřičetnosti, a tedy druhým kritériem nepřičetnosti je tzv. psychologické kritérium, které je založeno na nedostatečné schopnosti rozumové či ovládací. Rozumová schopnost spočívá ve schopnosti rozpoznávací, tedy v tom, že pachatel není schopný rozpoznat protiprávnost daného jednání, zatímco ovládací schopnost, tj. schopnost určovací, souvisí se schopností ovládnout své jednání v určitém konkrétní chvíli.⁴⁹ K tomu, aby byl pachatel nepřičetný pak stačí, aby mu chyběla jen jedna z těchto dvou schopností, buďto schopnost rozumová nebo ovládací, která však musí být vymizelá v důsledku duševní poruchy. Fakt, že pachatel trpí duševní poruchou, ho sám o sobě ještě nezabavuje trestní odpovědnosti.

Ve vztahu k danému trestnému činu je nutné zmínit i tzv. parciální nepřičetnost, kdy ve vztahu k jednomu trestnému činu mohou být složky rozumové a ovládací schopnosti vymizelé, ve vztahu k jinému trestnému činu tomu tak být nemusí.⁵⁰

Obecně je nutné si uvědomit, že v případě nepřičetnosti je nutné brát ohled na řadu faktorů. Jedná se o oblast, kde se právo střetává s medicínou a jen těžko by bez medicínského hlediska dokázala obstát. Existenci duševní poruchy u konkrétního pachatele trestného činu musí lékař diagnostikovat. Samotná diagnostika duševní poruchy však nepostačí, je nutné zkoumat vztah duševní poruchy k danému trestnému činu a samotnému trestnímu řízení. Důležitým bodem při posuzování nepřičetnosti je, že často dochází k volné úvaze jednotlivců, kdy tito mají obrovskou odpovědnost. Tato je svěřena do rukou soudce a s ním současně odbornému znalci z oboru psychiatrie. Lze uzavřít, že samotná přičetnost se u každého jednotlivce předpokládá a následně, až jsou-li zde pochybnosti, dochází k tomu, že nepřičetnost v daném případě u konkrétního pachatele se musí prokázat.

3.2.2 Zmenšená přičetnost

Zákon definuje zmenšenou přičetnost v § 27 TrZ tak, že „kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný“. Na rozdíl od nepřičetnosti, u které musí být

---

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 201.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 202.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 203.

rozpoznávací či ovládací složka zcela vymizelá, zde postačuje, že jsou tyto složky podstatným způsobem oslabeny, nesmí být však vymizelé.⁵¹ V případě zmenšené přičetnosti se tedy jedná o to, jakým způsobem a jak výrazně, podstatně a zásadně jsou schopnosti rozumové a ovládací oslabeny.⁵² Tuto otázku posuzuje odborný znalec, konkrétně pomocí psychiatrického znaleckého posudku, ve kterém je vymezeno, jakou mírou ovlivnila duševní porucha u pachatele jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti.

Zmenšená přičetnost se nepovažuje za polehčující okolnost, jelikož nutně nemusí snižovat závažnost trestného činu a tím tak odůvodňovat mírnější trest, jak je účelem polehčujících okolností. Pachatel, který spáchá trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti je trestně odpovědný. Není vyloučena trestní odpovědnost, ale má za následek zvláštní postup vůči takovému pachateli. Obligatorním důsledkem je přihlídnutí ke druhu a výměře trestní sankce, u mladistvého ke druhu a výměře trestního opatření. Fakultativními důsledky pak mohou být uložení ochranného léčení, snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení ochranného léčení, upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení a upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence. Fakultativním důsledkem u mladistvého jsou pouze upuštění od uložení trestního opatření za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence.⁵³

3.3 Čin jinak trestný

Mluvíme-li o „činu jinak trestném“, máme se na mysli čin, který má jinak znaky trestného činu, a který spáchal nepřičetný pachatel. Jedná se tedy o případ, ve kterém kdyby se pachatel takového činu nenacházel v nepřičetnosti, měl by takový čin všechny znaky trestného činu. Čin, který byl spáchán a vlivem stavu nepřičetnosti není trestný nazýváme dle nauky tzv. kvazideliktem. Tento kvazidelikt pak může mít znaky všech trestných činů, a to jak poruchových, tak ohrožovacích, znaky přestupků však mít nemůže. Z vývojových stádií trestného činu přichází v úvahu pouze pokus, příprava k zvlášť závažnému zločinu ve většině případů není možná, jelikož u nepřičetného pachatele nepřichází v úvahu, aby se rozvinula objektivní stránka trestného činu, a tedy jakékoli přípravné jednání, možná je jen příprava v některé z forem účastenství. Dopustí-li se pachatel v nepřičetnosti více jednotlivých útoků, které by jinak byly samostatnými trestnými činy, a to jak stejnorodých, tak nestejnorodých,

⁵¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 204.

⁵² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 204.

⁵³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 204-205.

posuzují se tyto útoky z pohledu trestného činu opilství dle § 360 TrZ jako jedno jednání a jeden skutek.⁵⁴

Ze statistik Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že kvazidelikty spáchanými v rámci trestného činu opilství dle § 360 TrZ, budou zpravidla trestné činy proti životu a zdraví nebo trestné činy proti majetku.

---

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3337.

4 Procesní aspekty související s trestným činem opilství

V rámci zvláštností procesních aspektů týkajících se trestného činu opilství dle § 360 TrZ je nutné dozajisté zmínit institut nutné obhajoby a samotného dokazování, které jsou rozvedeny níže.

Vedle těchto institutů je však pro trestný čin opilství dle § 360 TrZ charakteristický z procesního hlediska i zákonem stanovený mírnější trest. V prvním odstavci § 360 TrZ ve větě za středníkem je stanoveno, že „dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším“. To znamená, že dopustil-li se pachatel jednání, které je posouzeno jako trestný čin opilství dle § 360 TrZ ale jinak by toto jednání mělo všechny znaky trestného činu, tedy dopustil se činu jinak trestného, tj. kvazideliktu, a v rámci toho kvazideliktu lze uložit mírnější trestní sazba, použije se tato mírnější trestní sazba uvedená u kvazideliktu, a ne trestní sazba stanovená trestným činem opilství dle § 360 TrZ.

Samotné ukládání trestů a otázka, jaký trest stanovený zákonem je mírnější, je však již hmotněprávní problematika. Proto, jak určíme mírnější trest, uvedu pouze stručně, podrobněji dále. Mírnější trest určíme výhradně dle obecných zásad na základě horní hranice trestní sazby pro trest odnětí svobody a jsou-li tyto horní hranice stejné pak na základě dolní hranice pro trest odnětí svobody. Nastala-li by situace, že horní i dolní hranice bude stejná, je mírnější to ustanovení trestního zákoníku, které připouští uložit vedle trestu odnětí svobody i alespoň jeden další alternativní trest, který lze uložit samostatně. Tato mírnější trestní sazba použitá na základě činu jinak trestného, tj. kvazideliktu, se uplatní i při posuzování nutné obhajoby dle § 36 TrŘ, u podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ je-li tu taková možnost, u narovnání dle § 309 TrŘ lze-li uplatnit, v rámci řízení před samosoudcem dle § 314a TrŘ jde-li před ním jednat a v případě, že je možno vydání trestního příkazu dle § 314e TrŘ.

4.1 Nutná obhajoba

Nutná obhajoba je institut trestního práva procesního, který spočívá v tom, že v případech, kdy to zákon výslovně stanovuje, musí mít dotyčný obviněný v trestním řízení obhájce, a to i ve chvíli, kdy si obhájce obviněný ne zvolil na základě plné moci nebo obhájce obviněný vůbec nechce. Obhajobu obhájcem pak trestní řád zná pouze na základě plné moci, do které spadá tzv. zvolený obhájce, a obhájce ustanovený soudem. Speciálním případem je pak obhájce určený Advokátní komorou dle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o

advokacii.⁵⁵ Konkrétní případy nutné obhajoby jsou stanoveny v ustanovení § 36 a § 36a TrŘ a ustanovení § 42 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Nutná obhajoba spočívá v tom, že obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení, jestliže je ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody nebo ve zdravotnickém ústavu; je-li ve zbavení nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům; jedná-li se o řízení ve věcech mladistvých v okamžiku, kdy jsou proti mladistvému používána opatření podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže nebo prováděny úkony podle trestního řádu; jedná-li se o řízení proti uprchlému; v případě sjednání dohody o vině a trestu; jsou-li vzhledem k tělesným a duševním schopnostem obviněného pochybnosti o jeho způsobilosti samostatně se hájit a považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné; jedná-li se o řízení pro trestný čin za který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, kdy horní hranice je vyšší jak pět let; koná-li se zjednodušené hlavní líčení proti zadrženému; v případě, když se obviněný má vzdát práva na uplatnění zásady speciality řízení při vydání z cizího státu, nebo v řízení o vydání obviněného do cizího státu, či předání obviněného do jiného členského státu Evropské unie, případně v řízení o delším předání do jiného členského státu Evropské unie; jedná-li se o řízení jejímž předmětem má být uznání a výkon cizozemského rozhodnutí, rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie, kterým byla uložena peněžitá sankce v podobě peněžitého trestu, pokuty či propadnutí nebo zabránění majetku; obviněný musí mít obhájce i v případě, že se u obviněného rozhoduje o uložení nebo změně trestu zabezpečovací detence či ochranného léčení.⁵⁶

Okamžik, kdy nastane nutnost mít obhájce, pak záleží dle § 36 TrŘ především v tom, kdy vznikl důvod samotné nutné obhajoby. Samotná okolnost, že obviněný neměl obhájce v případě, kdy byl dán důvod nutné obhajoby podle trestního řádu, je již sama osobě důvodem dovolání. Určitou výjimku z nutné obhajoby nám zavedla novela trestního řádu provedená zákonem č. 459/2011 Sb., účinná od 1. 1. 2012, která nám stanovila mimo jiné možnost vzdát se v případě vůle obviněného nutné obhajoby obhájce.⁵⁷ Skutečnost, že se obviněný vzdává obhájce v případě, že je dán důvod nutné obhajoby, je pak nutné učinit výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánů činných v trestním řízení, kdy samotné prohlášení musí být provedeno po poradě s obhájcem a v jeho přítomnosti.

Ve vztahu k trestnému činu opilství dle § 360 TrZ je problematické především ustanovení § 36 odst. 3 TrŘ o nutné obhajobě, kdy o velmi speciální ustanovení se jedná

⁵⁵ JELÍNEK, Jirí a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 257.

⁵⁶ JELÍNEK, Jirí a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 258-259.

⁵⁷ JELÍNEK, Jirí a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 258-259.

především z důvodu, že obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení, vede-li se trestní řízení pro trestný čin, na který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, u něhož je horní hranice trestní sazby vyšší než pět let. Spadá zde tedy i trestný čin opilství s rozpětím trestní sazby „tři léta až deset let“. Přečteme-li si větu za středníkem u trestného činu opilství dle § 360 odst. 1 TrZ, ve kterém stojí, že „dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším“⁵⁸, dojdeme ke skutečnosti, že dopustil-li by se pachatel například trestného činu výtržnictví dle § 358 odst. 1, není možné na něj aplikovat ustanovení § 360 TrZ a tedy rozpětí trestní sazby „tři léta až deset let“, ale použije se ustanovení § 358 odst. 1 TrZ s trestní sazbou „až na dvě léta“. Vzhledem ke konstrukci trestného činu opilství v našem trestním zákoníku je tedy otázkou, zda aplikovat v případě činu jinak trestného, který se bude týkat věty za středníkem dle § 360 odst. 1 TrZ, i nadále ustanovení § 36 odst. 3 TrŘ. V tomto ohledu je konstrukce trestného činu opilství dle § 360 TrZ dosti ojedinělá, jelikož na základě věty za středníkem v § 360 odst. 1 TrZ bude rozhodování o nutné obhajobě dle § 36 odst. 3 TrŘ záležet na kvazideliktu, kterého se pachatel dopustí. V případě, že je tedy pachatel stíhán pro trestný čin opilství dle § 360 TrZ a v nepřítomnosti spáchá čin jinak trestný, tj. kvazidelikt za který je možno uložit trest odnětí svobody do 5 let, ustanovení § 36 odst. 3 TrŘ se nepoužije. Je však namístě zmínit, že ostatní případy nutné obhajoby tímto nejsou dotčeny. Existují-li tedy jiné okolnosti, které odůvodňují nějaký z ostatních výše vyjmenovaných případů nutné obhajoby, bude i nadále v případě činu jinak trestného, který se bude týkat věty za středníkem dle § 360 odst. 1 TrZ, dán důvod nutné obhajoby.

V případě, že by v průběhu zahájeného trestního řízení došlo k překvalifikování kvazideliktu, kde nejsou dány důvody nutné obhajoby, na kvazidelikt, kdy bude nutné aplikovat ustanovení o nutné obhajobě, učiní soud, v přípravném řízení státní zástupce, ihned opatření k ustanovení obhájce a řízení pokračuje dále za jeho účasti. Právě jako předběžnou otázku si orgány činné v trestním řízení musí pokládat ve všech fázích řízení problematiku spojenou s kvalifikací kvazideliktu, jelikož nedodržení podmínek nutné obhajoby v tomto případě by znamenalo významné porušení práva na obhajobu.⁵⁹

Jelikož konstrukce současného trestného činu opilství dle § 360 TrZ umožňuje, aby byl kvalifikován jako přečin, zločin i zvláště závažný zločin, může mít právní kvalifikace

⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář. I.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 447-448.

spáchaného kvazideliktu vliv například i na možnost přípravy trestního řízení pouze ve zkráceném přípravné řízení, použití odklonů, nebo možnost rozhodnout trestním příkazem.

4.2 Dokazování

Dokazování, tedy zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož úkolem je zjistit všechny důležité skutečnosti pro rozhodnutí, tedy vyhledat důkazy, provést je, zjistit a zhodnotit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti v tom rozsahu, který je nezbytný pro správné rozhodnutí o daném skutku.⁶⁰ Budeme-li se zabývat dokazováním pouze ve vztahu k trestnému činu opilství dle § 360 TrZ, zjistíme, že se jedná o velmi složitý proces, jehož složitost spočívá zejména ve zjištění duševního stavu pachatele, tedy zda-li jednal v nepřítomnosti v době spáchaní trestného činu, či nikoli.

Na základě § 105 TrŘ, je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. Způsob ustanovení znalce upravuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.⁶¹ Trestní řád stanovuje obligatorní příklady, kdy je nutné přibrat znalce a nepostačí pouze odborné vyjádření. V případě, že je třeba objasnit skutečnosti obzvláště důležité, může soud přibrat dva znalce.⁶² Je-li tedy třeba vyšetřit duševní stav obviněného což v případě opilství dle § 360 TrZ často bude, přibere se k tomu vždy znalec z oboru psychiatrie na základě § 116 TrŘ.⁶³ Po provedené novele zákona č 265/2001 Sb., kterým se změnil trestní řád, jsou-li v rámci výsledků dokazování zjištěny určité pochybnosti ohledně plné přičetnosti obviněného, je nutné obligatorně přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, k vyšetření duševního stavu obviněného. Ve vztahu k trestnému činu opilství dle § 360 TrZ se tedy jedná zejména o případy, ve kterých se vyšetřuje duševní stav obviněného.⁶⁴ Zda se bude jednat o skutečnost, ke které je třeba objasnění skutečností za pomoci odborných znalostí znalce, posoudí ten orgán činný v trestním řízení, u kterého se v době, kdy vyšla potřeba zodpovězení dané odborné otázky, dané řízení koná.⁶⁵

---

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges. 2016, s. 752.

⁶¹ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*., 6. vydání, Praha: Leges. 2016, s. 779.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář. I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1646.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář. I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1648.

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges. 2016, s. 780.

V případě, že se bude jednat o mladistvého pachatele, a bude-li potřeba vyšetřit jeho duševní stav, je nutné postupovat dle § 58 ZSM, tedy přibrat namísto jednoho znalce u dospělých pachatelů znalce dva. Konkrétně pak půjde jednoho znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a druhého znalce z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii.⁶⁶

Dojde-li k přibrání znalce a provádí-li se následně znalecký posudek, je nutné, aby orgány činné v trestním řízení jednaly v souladu s § 107 TrŘ, tedy aby v rámci trestního řízení znalec objasňoval pouze skutečnosti odpovídající jeho odborným znalostem v rámci jeho odborné působnosti. V rámci znaleckého posuzování mu nepřísluší zabývat se v posudku otázkami, které patří pouze do kompetence orgánů činných v trestním řízení, nesmí se tedy zabývat otázkami právními, stejně tak nesmí hodnotit důkazy. Zda pachatel byl nepřičetný v době spáchání trestného činu či nikoli přísluší posuzovat pouze orgánům činným v trestním řízení a nikoli znalci, jelikož se jedná o otázku právní a nikoli otázku odborné způsobilosti znalce. Otázka posouzení přičetnosti pachatele bude příslušet soudu, ten ji pak bude vždy zkoumat vzhledem k určitému trestnému činu a nikoli obecně.⁶⁷

Orgány činné v trestním řízení jsou v rámci dokazování povinny vedle zjištění duševního stavu pachatele, tedy zda-li jednal v nepřičetnosti v době spáchání trestného činu či nikoli, zkoumat mimo dalších důkazů potřebných pro rozhodnutí i skutečnost, zda nepřičetnost u pachatele byla zaviněná. O zaviněnou nepřičetnost se bude jednat v případě, že si ji pachatel přivodil úmyslně nebo z nedbalosti. Takové zjišťování zavinění pachatele může orgánům činným v trestním řízení značné problémy.

Podíváme-li se na judikaturu soudů, častým problémem dokazování bude fakt, že „nezbytným předpokladem pro posouzení otázky, zda pachatel trestného činu jednal za podmínek § 360 TrZ, je objektivní zjištění výšky hladiny alkoholu v jeho krvi, které spadá do oboru soudního lékařství“.⁶⁸ V situaci, kdy však nebude moci být objektivně zjištěna výška hladiny alkoholu, nebude prakticky nikdy možné s jistotou říct, že nepřičetnost pachatele byla v důsledku alkoholu zaviněná.

---

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.*, 6. vydání, Praha: Leges. 2016, s. 1211.

⁶⁷ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (1. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 58.

⁶⁸ Rozhodnutí č. 46/1994 – II Sb. rozh. tr.

5 Actio libera in causa

Actio libera in causa, ať už ve pŕípadě „actio libera in causa dolosa“, nebo „actio libera in causa culposa“, je formou pachatelem zaviněné nepřičetnosti, zakládající jeho plnou trestní odpovědnost za trestný čin v tomto stavu spáchaný.⁶⁹ Jedná se o zcela ojediněly a dosti komplikovaný institut, který pro svou důležitost ve vztahu k trestnému činu opilství zde bude náležitě objasněn. Jako velkou výhodu současného trestního zákoníku, musíme považovat skutečnost, že obsahuje jak pŕípad „actio libera in causa dolosa“, tak pŕípad „actio libera in causa culposa“ v samotném ustanovení § 360 TrZ, jelikož tomu tak ne vždy v pŕípadě „actio libera in causa culposa“ bylo. Actio libera in causa, a to jeho oba dva pŕípady, ať již „actio libera in causa dolosa“, nebo „actio libera in causa culposa“ nejsou sami o sobě žádným trestným činem, jedná se pouze jakousi trestněprávní konstrukcí, která zakládá trestní odpovědnost pachatele v okamžik činu přes jeho nepřičetnost.⁷⁰

Pod samotným pojmem actio libera in causa můžeme rozdělovat jednaná na dvě části. Tou první částí je okamžik, kdy je pachatel přičetný a nenaplnuje jednání popsané v žádné skutkové podstatě, ale nastává okamžik, kdy se pachatel přivádí do stavu nepřičetnosti. Ve druhé části jednání už se pachatel nachází ve stavu nepřičetnosti a v takovém stavu naplnuje znaky skutkové podstaty trestného činu. Druhá část jednání vyjádřená slovem „actio“ je tedy následkem nebo také účinkem první části jednání, která je vždy příčinou, která je obsažena ve slově „causa“. Termín actio libera in causa je uznáván všeobecně jak u nás, tak i v zahraničí, a to jak teorii, tak především praxí trestního práva. Jedná se o všeobecně uznávané obyčejové pravidlo, které odpovídá především na otázku souladu se stávajícími principy trestního práva, a to zejména zásadě „nullum crimen sine lege“ a také zásadě za zavinění, tzv. „nullum crimen sine culpa“.⁷¹

Jelikož současný trestní zákoník institut actio libera in causa výslovně uvádí, lze ho považovat jako ústavně konformní a neodporující žádným zásadám trestního práva, především pak vůči zásadě „nullum crimen sine lege“. Nejčastěji dříve vytýkaná chyba skloňovaná s institutem actio libera in causa spojená právě s jeho výslovným neupravením v trestním zákoně a s tím spojenou neslučitelností se zásadou „nullum crimen sine lege“ byla

---

⁶⁹ HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxgcy3unfxv63djmsxeyk7nfx6y3bovzwc>.

⁷⁰ ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 2, s. 33.

⁷¹ ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 2, s. 33.

překonána jak současným trestním zákoníkem, tak trestním zákonem č. 140/ 1961 Sb., který mu předcházel. V souvislosti s naším trestním zákoníkem lze určitě jako nesporné pozitivum vnímat fakt, že pamatuje jednak na úmyslnou formu „actio libera in causa dolosa“ tak na nedbalostní formu „actio libera in causa culposa“, což v zahraničních úpravách není zcela obvyklé. Za určitý nedostatek je tak považováno špatné systematické zařazení institutu actio libera in causa, které, který měl být zakotven již v obecné části trestního zákoníku a navazovat tak plynule na ustanovení § 26 TrZ o nepřičetnosti pachatele. Jedná se o obecnou otázku, která směřuje vůči všem trestným činům uvedeným ve zvláštní části trestního zákoníku, proto by měla být řešena již v obecné části, a nikoli ve zvláštní části v ustanovení § 360 TrZ.⁷²

Zařazení tohoto institutu do trestního zákoníku lze hodnotit jako velmi povedené, jelikož nám vhodně doplňuje ustanovení o nepřičetnosti a dopadá na velkou část trestné činnosti spáchané pod vlivem alkoholu či jiným omamných a psychotropních látek.

5.1 Actio libera in causa dolosa

Případ „actio libera in causa dolosa“, jehož doslovným překladem je „jednání svobodné ve své příčině“, dopadá na pachatele, který se úmyslně vlivem návykové látky uvedl do stavu nepřičetnosti, aby v takovém stavu spáchal trestný čin. Jedním z nejčastějších případů návykové látky, pomocí které se pachatel uvádí do stavu nepřičetnosti je pak alkohol a jeho nadměrné množství vzhledem k osobě pachatele, tzv. „pítí na kuráž“.

Naprosto typickým příkladem „actio libera in causa dolosa“ je jednání pachatele, který si je vědom toho, že v souvislosti s požitím alkoholu se dostavuje agresivní chování a nemá zábrany v používání násilí, ale i přes toto vědomí alkohol požije a ve stavu nepřičetnosti se poté dopustí například trestného činu ublížení na zdraví.⁷³ Samotný výčet trestných činů v takovém stavu může být velmi pestrý. Jednat se bude nejčastěji nejspíše například o trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 TrZ, případně o těžké ublížení na zdraví dle § 145 TrZ, dále třeba trestný čin obecné ohrožení dle § 272 TZ, loupež dle § 173 TrZ, směřovat v tom nejhorším případě může například i k vraždě dle § 140 TrZ.

Trestní odpovědnost se v případě „actio libera in causa dolosa“ posuzuje tak, že rozhodná je doba, kdy byl pachatel ještě přičetný a do stavu nepřičetnosti se teprve začal úmyslně uvádět. Jelikož k jednání dochází ze strany pachatele úmyslně, bude trestně odpovědný podle obecných zásad za úmyslný trestný čin, čemuž i odpovídá konstrukce § 360

---

⁷² ŘÍHA, Jirí. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 2. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 3, s. 77.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář*. I. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 373.

odst. 2 TrZ, že „ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin“.⁷⁴ Aby byla dána trestní odpovědnost a naplněn případ „actio libera in causa dolosa“ musí se jednak pachatel úmyslně přivést do stavu nepřičetnosti, a následně pak úmyslně spáchat určité trestně relevantní jednání v této nepřičetnosti.

5.2 Actio libera in causa culposa

Druhým případem actio libera in causa je „actio libera in causa culposa“, kdy pachatel spáchá trestný čin z nedbalosti a zároveň jeho nedbalost spočívá ve spáchání takového nedbalostního trestného činu jednáním, kterým se přivedl do stavu nepřičetnosti, a to jak úmyslně, tak z nedbalosti.⁷⁵

Jedním z příkladů „actio libera in causa culposa“ by jistě mohl být řidič automobilu, který konzumuje určité množství alkoholických nápojů před tím, než vyrazí na cestu a následně při jízdě motorovým vozidlem způsobí nehodu, která má za následek například smrt. Odlišujícím prvkem oproti případu „actio libera in causa dolosa“, je samotná nedbalost, důležitá a ovlivňující jednání, kterým pachatel způsobil usmrcení z nedbalosti dle § 143, spočívající právě ve skutečnosti, že se z nedbalosti před trestným činem uvedl do stavu nepřičetnosti z nedbalosti požitím alkoholických nápojů. Jednoduše řečeno, jde tedy o jednání úmyslné nebo nedbalostní kterým se pachatel přivede do stavu nepřičetnosti, chybí zde však jakýkoli úmysl spáchat trestný čin. Buď se může jednat o vědomou nedbalost takového pachatele, protože ke spáchání trestného činu nakonec dojde v důsledku toho, že bez přiměřených důvodů spoléhá, že čin nespáchá, nebo se jedná o nevědomou nedbalost, protože o tom že trestný čin spáchat může vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem vědět měl a mohl.

Trestní odpovědnost se podobně jako u případu „actio libera in causa dolosa“ bude posuzovat podle obecných zásad za spáchání trestného činu, a tedy pachatel bude plně trestně odpovědný, zde je však rozdílem, že bude odpovědný pouze za nedbalostní trestný čin.⁷⁶

---

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. I. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. I. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. I. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374.

Pro přehlednost výše vysvětleného uvádím převzatou a upravenou tabulku z publikace pana prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc. s názvem *Trestní právo hmotné, obecná a zvláštní část*, 3. vydání z roku 2013, publikované v Praze nakladatelstvím Leges.⁷⁷

	<i>Zavinění ve vztahu k nepřičetnosti</i>	<i>Zavinění ve vztahu ke spáchání TČ</i>	<i>Trestní odpovědnost</i>
<i>Actio libera in causa dolosa</i>	Úmysl	Úmysl	Úmyslný TČ
<i>Actio libera in causa culposa</i>	Úmysl/Nedbalost	Nedbalost	Nedbalostní TČ
<i>TČ opilství</i>	Úmysl/Nedbalost	Není zavinění	TČ opilství dle § 360 TrZ
<i>Nepřičetnost</i>	Není zavinění	Není zavinění	Beztrestnost

Zdroj: Jelínek, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné*, s. 208

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 208.

6 Ukládání trestních sankcí

Trestními sankcemi se rozumí sankce, které jsou ukládané za spáchaný trestný čin a rozumí se jimi tresty a ochranná opatření.⁷⁸ Ochranná opatření však nemusí být vždy sankcí za trestný čin, a tedy nemusí být uložena pouze pachatelům trestného činu, mohou být také sankcí za čin jinak trestný, u kterého v daném případě nejsou dány všechny znaky trestného činu. Trestní zákoník je tedy v případě dospělých pachatelů postaven na tzv. dualismu trestních sankcí, které jsou v rámci trestního zákoníku upraveny v § 36 TrZ, kdy obecná ustanovení pro ukládání takových trestních sankcí jsou v následujícím ustanovení § 37 TrZ. Ustanovení § 37 TrZ obsahuje zásadu zákonnosti trestních sankcí, jelikož výslovně stanoví, že „trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona“.⁷⁹ Tyto trestní sankce jsou základním předpokladem pro naplnění účelu trestního práva. Mladistvým pachatelům lze uložit jako trestní sankci pouze opatření, a to na základě § 10 ZSM opatření výchovná, ochranná, trestní, a je tedy postaveno na tzv. monismu trestních sankcí.⁸⁰ Jedná se o hmotněprávní reakci na pachatelem spáchaný trestný čin nebo čin jinak trestný z pohledu státu.⁸¹ Obecně lze tedy říci, že trestní sankcí z trestný čin opilství dle § 360 TrZ, může být jak trest, tak ochranné opatření.

Podmínkou k posouzení jednání pachatele jako trestného činu opilství dle § 360 TrZ je požití nebo aplikace návykové látky a následně spáchaný trestný čin ve stavu nepřičetnosti. Dle judikatury však nelze ustanovení § 360 TrZ ani ustanovení § 26 TrZ aplikovat v případě, že pachatel spáchal trestný čin pouze ve stavu zmenšené přičetnosti.⁸² Výjimku z tohoto pravidla tvoří mladiství pachatelé, u kterých se přihlídně také ke zmenšené přičetnosti, ve které spáchal mladistvý pachatel provinění v souvislosti s požitím návykové látky, a to ať už si ji přivodil úmyslně či z nedbalosti, při stanovení výměry trestního opatření.⁸³

Skutková podstata trestného činu opilství dle § 360 TrZ je vymezena rozpětím trestní sankce, „odnětím svobody na tři léta až deset let“, kdy výjimku stanoví v § 360 odst. 1 věta za středníkem „dopustí-li se však činu jinak trestného, na který trestní zákon stanoví trest

---

⁷⁸ HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxhi4t fon2g42k7onqw423d mu & groupIndex=3 & rowIndex=0>.

⁷⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges. 2016, s. 1191.

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges. 2016, s. 70.

⁸² Rozhodnutí č. 22/1993 Sb. rozh. tr.

⁸³ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (1. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 59.

mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším“. Fakt, že v ustanovení § 360 obsahuje jako trestní sankci pouze trest odnětí svobody, neznamená, že soud ukládá pouze trest odnětí svobody na tři roky až deset let. Nemůže sice uložit jiný druh trestu dle § 52 TrZ, možnost pro uložení jiné trestní sankce však trestní zákoník umožňuje především prostřednictvím § 53 TrZ, kde jsou vymezeny druhy trestů, které lze uložit, i když je trestní zákoník za některý trestný čin výslovně nestanoví. V případě ukládání trestu dle kvazideliktu, který je mírnější, bude pachatel potrestán tímto trestem mírnějším, kdy v tomto případě může soud uložit i jiné druhy trestů, které skutková podstata mírnějšího kvazideliktu umožňuje.⁸⁴

Zákonem stanovený mírnější trest, který nám stanoví věta za středníkem v případě, že se pachatel dopustil jednání, které má znaky trestného činu opilství dle § 360 TrZ, ale jinak má znaky trestného činu, na který trestní zákoník stanoví trest mírnější, nám trestní zákoník ukládá povinnost použít tuto mírnější trestní sazbu. Při zjišťování, který zákonem stanovený trest, je mírnější postupujeme podle obecných zásad pro ukládání trestů, a to konkrétně z horní hranice trestu odnětí svobody. V případě, že je horní hranice stejná, pak zjišťujeme, která dolní hranice trestu odnětí svobody, je nižší. Je-li stejná horní i dolní hranice trestu odnětí svobody, je mírnějším ustanovením to, u kterého trestní zákoník v obecné i zvláštní části připouští vedle trestu odnětí svobody nejméně jeden z alternativních druhů trestů, který lze uložit samostatně.⁸⁵

V ustanovení § 98 TrZ, jsou vymezeny druhy ochranných opatření. Jsou jimi ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranné výchova. Ve vztahu k trestnému činu opilství dle § 360 TrZ je nejvýznamnějším ustanovení § 99 TrZ, které vymezuje ochranné léčení. Podíváme-li se do § 99 odst. 2 písm. b) TrZ, zjistíme, že soud může uložit ochranné léčení, jestliže pachatel zneužívá návykovou látku, spáchal-li trestný čin pod vlivem návykové látky, nebo v souvislosti se zneužíváním návykové látky.⁸⁶ Ochranné léčení tvoří v případě trestného činu opilství dle § 360 TrZ významný podíl trestních sankcí vedle trestu odnětí svobody, což dokládá tabulka níže.

Jako další možné sankce, pomíneme-li trest odnětí svobody stanovený přímo v § 360 TrZ, kterou lze uložit, bude například propadnutí věci nebo propadnutí náhradní hodnoty dle §§ 70 a 71 TrZ v případě, že při spáchání kvazideliktu příslušné ustanovení propadnutí věci

---

⁸⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3338.

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 6. vydání. Praha: Leges. 2016, s. 153-154.

nebo propadnutí náhradní hodnoty umožňuje.⁸⁷ Dále přichází v úvahu trest zákaz činnosti dle § 73 TrZ, dopustil-li se pachatel kvazideliktu v souvislosti s touto činností.

V souvislosti s trestným činem opilství dle ustanovení § 360 TrZ bývá nejvíce kritizována příliš vysoká trestní sazba a s tím spojené velké rozpětí této trestní sazby. Trestnému činu opilství dle § 360 TrZ jako abstraktně ohrožovacímu trestnému činu, by v souladu s míněním většiny odborníků, více odpovídala podstatně mírnější trestní sankce. Aby při ukládání trestní sankce nedocházelo k zohledňování objektivní podmínky trestnosti, která není kryta zaviněním, nemělo by být možno upravit trestní sankci trestného činu opilství podle kvazideliktu, za který je možné uložit trestní sankci mírnější. Z výše uvedeného tedy jasně vyplývá, že by neměla být stanovena pro trestný čin opilství žádná dolní hranice trestní sazby za trestný čin opilství dle § 360 TrZ. Současná horní hranice trestného činu opilství by měla být v souladu s mezinárodním trendem taktéž snížena, aby byla alespoň částečně v souladu s ostatními abstraktně ohrožovacími trestnými činy, kdy jako rozumná se mi jeví horní hranice snižená na čtyři roky, případně klidně i na tři roky. Obdobné úpravy trestného činu opilství můžeme najít v řadě evropských zemí, kde například v Německu je horní hranice trestní sazby pouze pět let, v Rakousku 3 roky, ve Švýcarsku 3 roky a v Dánsku jen 6 měsíců.⁸⁸

Trestný čin opilství dle § 360 TrZ u nás není příliš častým trestným činem, což názorně dokresluje v tabulce, vytvořené na základě statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR.⁸⁹

---

⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 3 Tdo 1465/2012 ze dne 19. 12. 2012, shodně rozhodnutí Nejvyššího soudu 4 Tdo 1580/2012 ze dne 19. 2. 2013.

⁸⁸ ŘÁHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 4, s. 35.

⁸⁹ Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR, dostupná na internetových stránkách <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html;jsessionid=f5c636410a9e9951df9e7593a095>.

	<i>Počet trestných činů opilství dle § 360 (§ 201a) TrZ</i>	<i>Z celkového počtu v souvislosti s alkoholem</i>	<i>Počet uložených nepodmíněných TOS</i>	<i>Počet uložených podmíněných TOS</i>	<i>Počet uložených ochranných léčení</i>
Rok 2008	83	52	7	57	25
Rok 2009	67	37	9	42	0
Rok 2010	16	7	4	9	3
Rok 2011	48	16	7	34	18
Rok 2012	48	21	11	31	18
Rok 2013	65	20	6	47	28
Rok 2014	71	27	9	37	23

Zdroj: Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR

Nejčastější trestní sankcí za trestný čin opilství dle § 360 TrZ je podmíněný trest odnětí svobody, druhým nejčastějším trestem je pak nepodmíněný trest odnětí svobody. Důležitou roli při ukládání trestních sankcí však hraje i samotné ochranné léčení, které tvoří v případě trestného činu opilství dle § 360 TrZ významný podíl z celkového počtu uložených sankcí.

7 Komparace trestného činu opilství s německou právní úpravou

Při práci na mé diplomové práci jsem přemýšlel a porovnával současnou úpravu trestného činu opilství dle § 360 TrZ s mnoha cizími úpravami tohoto trestného činu. Je nutné říci, že úpravu trestného činu opilství najdeme v řadě evropských zemí. Jedná se například o Rakousko, Dánsko, Švýcarsko a v neposlední řadě pak Německo. Srovnání právě s německou právní úpravou trestného činu opilství bych se chtěl věnovat.

Německý trestní zákon zakotvuje trestný čin opilství ve zvláštní části trestního zákoníku ve dvacátém osmém oddílu, který obsahuje obecně nebezpečné trestné činy. Blíže pak vymezuje skutkovou podstatu trestného činu opilství v § 323a v trestním zákoně Spolkové Republiky Německo, kdy volně přeložit jeho název „vollrausch“ lze jako „plné opojení“, což je v daném případě i výstižné. Konkrétně pak § 323a trestního zákona Spolkové Republiky Německo vymezuje trestný čin opilství v prvním odstavci tak, že „kdo se úmyslně nebo z nedbalosti přivede alkoholickými nápoji nebo jinými omamnými látkami do opojení, trestá se trestem odnětí svobody až na pět let nebo peněžitým trestem, jestliže v tomto stavu spáchá protiprávní čin a nemůže být potrestán pro tento čin, protože v důsledku opojení byl nezpůsobilý k vině nebo že tuto nezpůsobilost nelze vyloučit“. Ve druhém odstavci se stanoví, že „trest nesmí být těžší než trest, kterým se hrozí za čin spáchaný v opojení“. Ve třetím odstavci pak nalezneme, že „čin se stíhá pouze na návrh, na zmocnění nebo na žádost o trestní stíhání, jestliže se čin spáchaný v opojení stíhá pouze na návrh, na zmocnění nebo na žádost o trestní stíhání“.⁹⁰

K samotnému názvu „vollrausch“, neboli česky „plné opojení“ se dá považovat za vhodněji volený, jelikož nezahrnuje pouze stav opojení, ale i stav vylučující přičetnost. Lze konstatovat, že německá i česká právní úprava se shodují v systematickém zařazení trestného činu opilství do abstraktně ohrožovacích trestných činů. Dalším společným znakem německé i české právní úpravy trestného činu opilství je, že ani jedna úprava se nevztahuje na pachatele, který byl v době spáchání trestného činu ve stavu zmenšené přičetnosti.⁹¹

Překvapující je ovšem zjištění, že německá úprava trestního práva vůbec neřeší institut „actio libera in causa“, který náš trestní zákoník obsahuje, i když ne na zcela správném místě, v ustanovení § 360 odst. 2 TrZ. Rozdílný je i způsob, jakým se může pachatel dostat do stavu opojení. Naše úprava trestného činu opilství vymezuje přivedení se do stavu nepřičetnosti

⁹⁰ KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpxe4by>.

⁹¹ LANGER, Petr. Trestný čin opilství (2. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 28-29.

nejen požitím nebo aplikací návykové látky, ale i jinak. Německá úprava není vymezena tak široce jako úprava česká a vztahuje se na pachatele, který se úmyslně nebo z nedbalosti požitím alkoholických nápojů nebo jiných omamných prostředků uvede do stavu opojení a v tomto stavu spáchá protiprávní čin, za tento pak nemůže být potrestán, jelikož v důsledku opojení byl nepřičetný anebo ve stavu, kdy se stav nepřičetnosti nedá vyloučit.⁹²

V případě, že porovnáme trestní sazby obou právních úprav, dojdeme k závěru, že německá právní úprava trestného činu opilství stanovuje nižší trest odnětí svobody. Německý zákonodárce umožňuje uložit trest odnětí svobody až na pět let, což, když se podíváme na českou trestní sazbu tři roky až deset let, je značný rozdíl. Shodně pak německá i česká právní úprava trestného činu opilství neumožňuje uložit vyšší trest pachateli, než je trest za mírnější kvazidelikt v tomto stavu spáchaný.

Německou právní úpravu trestného činu opilství jsem si pro komparaci vybral z toho důvodu, že ji považuji za velmi zdařilou a myslím si, že by česká právní úprava mohla v případě novelizace českého trestného činu opilství čerpat inspiraci právě z německé právní úpravy tohoto trestného činu. Základním bodem, kterým by se měla česká právní úprava trestného činu opilství inspirovat, spatřuji ve snížení horní hranice trestní sazby a nestanovení žádné dolní hranice trestní sazby u trestného činu opilství.

---

⁹² LANGER, Petr. Trestný čin opilství (2. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 28-29.

Závěr

Před samotným začátkem psaní mé diplomové práce jsem si stanovil za cíl nalézt odpověď na otázku, zda je současná právní úprava trestného činu opilství dle § 360 TrZ dostačující či tomu tak není. Je nutné zmínit, že současná právní úprava ustanovení § 360 TrZ vychází z předchozí právní úpravy § 201a zákona č. 140/1961 Sb., a shodně navazuje na trestní zákoník z roku 1950. Současná právní úprava ustanovení § 360 TrZ měla napravit určité nedostatky, které doprovázely úpravu trestného činu opilství po řadu let. Musím však konstatovat, že zákonodárce nedostatky a nejasnosti neodstranil, spíše naopak dle mého názoru je prohloubil.

Kladně vnímám právní úpravu, kterou prošel současný trestný čin opilství dle § 360 TrZ co se týká systematiky jeho zařazení ve zvláštní části do hlavy desáté. Souhlasím však s názorem Jiřího Říhy, kdy si myslím, že zařazení institutu *actio libera in causa* přímo v ustanovení § 360 odst. 2 TrZ je nesprávné a z pohledu systematiky by bylo mnohem vhodnější zařazení k ustanovení § 26 TrZ o nepřičetnosti do obecné části, a to především vzhledem k tomu, že institut „*actio libera in causa*“ je otázkou obecnou platnou ve vztahu ke všem trestným činům uvedeným ve zvláštní části trestního zákoníku.⁹³

Za povedenou považuji změnu, kdy s příchodem ustanovení § 360 TrZ byla nahrazena nepřiliš přesná formulace „jednání, které má jinak znaky trestného činu“ za mnohem přesnější formulaci „činu jinak trestného“. Důsledkem této změny je mimo jasnější dikci zákoníku současně i sjednocení terminologie.

Negativně však vnímám velmi podstatnou změnu oproti předchozí právní úpravě v úpravě trestní sazby, a to změnu v trestní sazby, která se zvyšuje a nově je stanovena na 3 až 10 let oproti původním 3 až 8 roků. Tuto již tak vysokou trestní sazbu a přílišnou tvrdost zákona měl dle mého názoru nový trestní zákoník odstranit, došlo však naopak k navýšení trestní sazby. Takto vysoká trestní sazba je kritizována velkou částí odborné veřejnosti. Osobně bych ve smyslu tohoto ustanovení o postihování zaviněného přivedení se do stavu nepřičetnosti volil spíše nižší trestní sazbu. Současná horní hranice trestného činu opilství by měla být dle mého názoru v souladu s mezinárodním trendem snížena tak, aby byla alespoň částečně v souladu s ostatními abstraktně ohrožovacími trestnými činy, kdy jako rozumná se mi jeví horní hranice snižená na čtyři roky, případně klidně i na tři roky. Obdobné úpravy trestného činu opilství můžeme najít v řadě evropských zemí, kde například v Německu je

---

⁹³ ŘÍHA, Jiří. *Actio libera in causa* (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 2. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 3, s. 77.

horní hranice trestní sazby pouze pět let, v Rakousku 3 roky, ve Švýcarsku 3 roky a v Dánsku jen 6 měsíců.⁹⁴ Dle mého názoru by neměla být stanovena pro trestný čin opilství ovšem žádná dolní hranice trestní sazby za trestný čin opilství dle § 360 TrZ, a to z toho důvodu, aby nedocházelo k zohledňování objektivní podmínky trestnosti, která není kryta zaviněním, a tedy nedocházelo k úpravě trestní sankce trestného činu opilství podle mírnějšího kvazideliktu podle věty za středníkem dle § 360 odst. 1 TrZ. Určitým způsobem se dá nejspíše takto vysoké rozpětí trestní sazby odůvodnit tím, že trestní zákoník dlouhou dobu trestný čin opilství vůbec neobsahoval a vůbec nezohledňoval zaviněnou nepřičetnost, kdy v tomto případě byli pachatelé posuzováni jako přičetní. Dle mého názoru by však do dalších let mělo být trendem tuto vysokou trestní sazbu v souladu se zásadou odpovědnosti za zavinění snižovat.

Dalším negativum spatřuji ve špatně zvoleném pojmu „návykové látky“, jelikož definičním znakem není vyvolání návyku u pachatele trestného činu opilství, ale schopnost takové látky nepříznivě ovlivnit psychiku nebo ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Nepřesnost byla bohužel převzata z předchozího trestního zákona z roku 1961, která byla původně ukotvena v ustanovení § 89 odst. 10 trestního zákona a nebyla dosud odstraněna. K odstranění této nepřesnosti by však dle mého názoru v budoucnu dojít mělo, nebo by alespoň měly být sjednoceny definice samotné návykové látky, které jsou různé v rámci více právních odvětví.

Vzhledem k výše uvedenému a zde v závěru shrnutému docházím k názoru, že právní úprava trestného činu opilství dle § 360 TrZ není příliš zdařilá, trpí zcela zásadními nedostatky a v budoucnu by mělo dojít k jejich nápravě a celkovému přepracování celé právní úpravy trestného činu opilství. Odpověď na samotnou hlavní výzkumnou otázku je pak zcela jednoduchá, a to, že současná právní úprava trestného činu opilství není dostačující. Mělo by dojít k nápravě a myslím si, že by se změny měly nést v duchu této diplomové práce a mých návrhů.

---

⁹⁴ ŘÁHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 4, s. 35.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. 1280 s. ISBN 978-80-7502-106-9.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha: Leges, 2014. 1248 s. ISBN 978-80-7502-049-9.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1
- ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. I*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1464 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 2136 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 820 s. ISBN 978-80-7400-116-1.
- ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář. I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar., VANDUCHOVÁ, Marie. *Nepříčetný pachatel (Aktuální praktické i teoretické problémy trestního práva a trestního řízení v ČR v souvislosti s posuzováním nepřičetnosti – srovnávací studie)*. Příručky Ministerstva spravedlnosti. Sv. 55. Praha: SEVT (98 102 0), 1995. 97 s.
- NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 152 s. ISBN 80-7178-432-X.
- DRAŽÍK, Antonín a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1696 s. ISBN 978-80-7478-790-4.
- KÓNYOVÁ, Enikö, *Nepřičetnost*. Práce posluchačů právnické fakulty č. 30. Praha: Universita Karlova, 1998. 70 s.

Články v odborných časopisech:

- ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 2.

- ŘÍHA, Jiří. Actio libera in causa (s přihlédnutím k německé nauce a praxi) – 2. část. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 3.
- ŘÁHA, Jiří. Ještě k trestnému činu opilství. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 4.
- LANGER, Petr. Trestný čin opilství (1. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2.
- LANGER, Petr. Trestný čin opilství (2. část). *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3.

Právní předpisy, mezinárodní smlouvy:

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších.
- Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.
- Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích, ve znění pozdějších předpisů.

Judikáty:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 3 Tdo 1465/2012 ze dne 19. 12. 2012.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 4 Tdo 1580/2012 ze dne 19. 2. 2013.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tdo 818/2013 ze dne 28. 8. 2014.
- Rozhodnutí č. 46/1994 – II Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 22/1993 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 22/2012 Sb. rozh. tr.

Internetové zdroje:

- Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR, dostupná na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html;jsessionid=f5c636410a9e9951df9e7593a095>.
- KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4by>.
- HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné na <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0>.

Ostatní zdroje:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - § 360.

Abstrakt/Abstract

Abstrakt

Téma této diplomové práce jsem si zvolil převážně z důvodu společenské závažnosti a aktuálnosti. Diplomová práce se zabývala problematikou trestného činu opilství dle § 360 trestního zákoníku. Práce vycházela hlavně z trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a z trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Diplomovou práci jsem rozdělil na logicky na sebe navazující kapitoly a podkapitoly, které dávají výzkumu přehlednost a celistvost. Trestný čin opilství je jedinečný a v trestním zákoníku nenajdeme nic podobného. Právě z této specifčnosti a z toho, kolik otázek kolem trestného činu opilství vyvstává, jsem vycházel. Fakt, že za tento trestný čin lze postihnout i člověka, který se trestného činu dopustil v nepřičetnosti, mě velmi zajímal. Taktéž to, že tento trestný čin není spojen pouze s problematikou alkoholu ale i jiných návykových látek je pozoruhodný. Nejedná se o příliš častý trestný čin, proto jsou to právě zvláštnosti trestného činu, kterými jsem se v práci zabýval. Dále jsem v práci analyzoval otázku, zda je právě stávající úprava trestného činu opilství v trestním zákoníku vhodná a jednalo o účinný prostředek, jak se vypořádat s trestnou činností tohoto typu. Dle závěru jsem zkonstatoval, zda by nebylo vhodné nějakými změnami zefektivnit tuto právní úpravu. Při psaní diplomové práce jsem hojně využíval analytickou a komparativní metodu. Dále jsem se řídil směrnicí děkanky PF UP S 2/2010, o kvalifikačních pracích, která stanovuje náležitosti diplomové práce.

Abstract

I chose this topic of diploma thesis mainly because of the social importance and lasting contemporaneity. The diploma thesis deals with the problem of the offense of intoxication according to § 360 of the Criminal Code. This thesis was mainly based on the Criminal Code (Act No. 40/2009 Coll., As amended) and the Criminal Code (Act No. 141/1961 Coll., As amended). I have divided the diploma thesis into logically related chapters and subchapters that give the research clarity and integrity. The offense of intoxication is unique and we do not find anything like that in the Criminal Code. It is from this specificity and from the number of questions surrounding the offense of intoxication that I have come up. I was very interested in fact that this crime can affect the person who committed the crime in insanity. The fact that this crime is not only related to alcohol but also to other addictive substances is remarkable. This is not a very common crime, so it is just the peculiarities of the crime that I have been dealing with. I have also analyzed the question whether the current regulation of the offense of intoxication in the Criminal Code is appropriate and if it is an effective means of dealing with such crimes. In conclusion, I determined whether it would not be appropriate to make this legislation more effective by some changes. When writing my diploma thesis, I used abundantly an analytical and comparative method. I have also followed the directive of the Dean of the Faculty of Law, UP S 2/2010, on the qualification work, which sets out the requirements of the diploma thesis.

Klíčová slova/Keywords

Klíčová slova

Trestný čin

Trestní stíhání

Trest

Opilství

Nepříčetnost

Zmenšená příčetnost

Pachatel trestného činu

Skutková podstata trestného činu

Kvazidelikt

Zavinění

Duševní porucha

Rozhodovací praxe soudů

Návyková látka

Znalecký posudek

Trestní právo

Trestní zákoník

Keywords

Crime

Criminal prosecution

Punishment

Intoxication

Insanity

Diminished responsibility

Culprit of crime

Factual basis of crime

Quasi delict

Intent

Mental disorder

Decision making process

Addictive substance

Expert opinion

Criminal law

Penal code